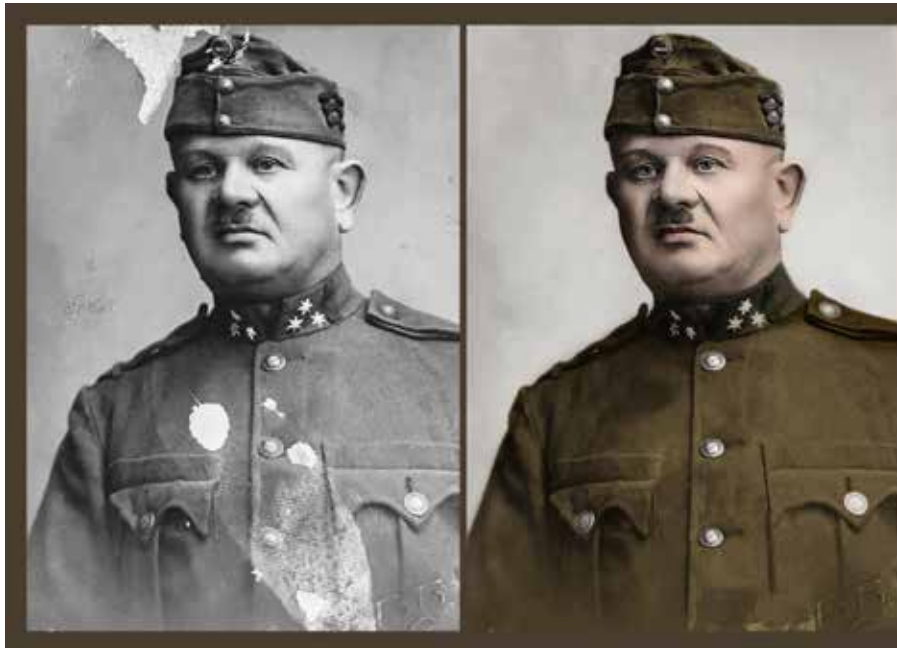

„MERT MIÉRT IS NE?”

Interjú Szabó Andreával

ESETLEGESSÉG ÉS
PERFEKCIONIZMUS;
TUDOMÁNYOS PONTOSSÁG
VERSUS INTUÍCIÓ.
MI A MŰVÉSZET/SZAKMA CÉLJA?
DE FŐKÉPP: MI AZ ÖVÉ? TÖBBEK
KÖZÖTT EZEKRE A KÉRDÉSEKRE
KERESTÜNK VÁLASZT SZABÓ
ANDREA FOTOGRÁFUSSAL,
AKINEK NOVEMBERBEN NYÍLT
GALYASI GÉZA ATTILÁVAL
KÖZÖS KIÁLLÍTÁSA AZ ARTBÁZIS
ÖSSZMŰVÉSZETI MŰHELYBEN
EGYÜTT-MÁS-KÉP(P)¹ CÍMMEL.

Már középiskolás korában érdekelte a művészet, tanári inspiráció hatására ki is próbálta magát a rajz, a festészet, illetve a digitális tervezés területén, majd 2011-ben vette kezébe első komolyabb digitális fényképezőgépét. Az azévi Faludi Filmszemle és Fotópályázaton Remény témakörben fotósorozatával különdíjas lett, a zsűri egyik tagja pedig épp az a Vékás Magdolna volt, akivel később, 2017-ben személyesen is megismerkedett, és akitől akkor elsajátította a cianotípiá és az argentotípiá technikáját. Még abban az évben Zalka Imre bevezette a kollódiumos eljárás világába is, így ennek a két embernek és ezeknek a technikáknak a hatására végleg beleszeretett az archaikus fotográfiába. Időközben alkalmazott fotográfus képesítést is szerzett, de szíve, a beszélgetésünk alapján úgy tűnik, a képzőművészet felé húz. Mesterei, illetve szakmai útját meghatározó személyek között említi így a fenti művészek mellett, Kolláth Ferenc festőművészt és középiskolai vizuális kultúra tanárát, Taskovics Dorka fotótörténet tanárát, illetve Baráth Gábor és Gálos László fotográfusokat is.

Szabó Andrea: Magdika a workshop óta meghatározó része az életemnek, olyan szinten, hogy például a mostani kiállításnak a megnyitására is őt kértük fel, és nagyon boldog voltam, mikor azonnal igent mondott, ez nekem nagyon sokat jelentett. Ez az *Együtt-más-kép(p)* kiállítás tulajdonképpen Géza ötlete volt, ő keresett meg. Attól függetlenül, hogy két teljesen különböző stílusú és látványvilágú anyag került egy kiállítótérbe, a visszajelzések szerint is sikerült egy olyan kiegyensúlyozott anyagot bemutatnunk, ami nagyon sok látogatót bevonzott. Géza hagyományos analóg technikával készült képeket mutatott be, csodaszép nagyításokat, én pedig a két, számomra legérdekesebb technikával, a nedves kollódiumos eljárással és a cianotípiával készült üvegeképeimet állítottam ki, néhány esetben egyetlen képben ötvözve ezt a két technikát. Érdekes kihívás volt, hogy hogyan tudtunk ebből kialakítani egy olyan képi anyagot, amely tényleg sokaknak tetszett. A visszajelzések szerint egy nem hétköznapi kiállítást valósítottunk meg és a látogatók számát tekintve is nagyon sikeresnek mondható esemény volt. Sokan kértek külön tárlatvezetést és rengeteg érdekes és értékes kérdést kaptunk. Úgyhogy én teljesen pozitívan értékeltem ezt a megmozdulást, hogy ha lehet ilyet mondani.

Kovács Anna: Persze, hogy lehet! Kitérnél kicsit részletebben a kiállításon bemutatott saját anyagaidra?

Sz. A.: Napjainkban a fotózás sokaknak a digitális világot jelenti, ami egyébként lenyűgöző, mert már olyan módosítási lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyekről régen még álmodni sem mertek a fotográfusok. A mesterséges intelligencia által generált portrék esetében már szinte eldönthetetlen, hogy a felvételen valóban létező személy szerepel-e. Ennek a világnak és az általam megtapasztalt archaikus technikáknak az összeolvasztásával kísérleteztem és kísérletezek folyamatosan. Mindez a kiállítás anyagában is visszaköszönt, hiszen mind a kollódiumos, mind a cianotípiás technikákban alkalmazok időnként digitális elemeket. A cianotípiás egy kontakt eljárás, tehát ott nem is kérdés, hogy némi nemű segítséget igénybe kell venni, kivéve akkor, ha az ember tárgyakat, vagy olyan elemeket kontaktál, amihez nem kell digitális alapanyag. De most kifejezetten erre szerettem volna hangsúlyt fektetni, hogy egy digitális anyagot hogyan lehet érdekesen, archaikus technikákkal megmutatni, és a sokak által

hangoztatott „nem lehetséges kollódiumra kontaktálni” kérdéskörnek a megugrása volt az egyik szempont. Sikerült és ez egy fantasztikus érzés! Emellett, ez a két technika abban is különbözik, hogy amíg a nedves kollódiumos eljárás során az üveglemezt nedvesen kell exponálni, addig a zselatinos cianotípiával érzékenyített szárazon. Ha ugyanazt a fóliát teszem rá egy kollódiumos és egy cianós lemezre, és az így készült két képet egymásra illesztem, akkor egy olyan képi világ alakul ki, ami egy igazi „wow” élményt adhat a néző számára. Ismert művészek is elismerően szólnak, amikor meglátják a végeredményt, mivel ők ilyenre nem is gondoltak. Az igazi újdonság egyszerű és mégis nagyszerű: az ezüstös háttér előtt van egy másik kék kép, és ez, ahogy a két lemez egymás fölé kerül, térhatásúvá teszi a végső alkotást. Ezzel még természetesen nagyon sokat lehet játszani, például, hogy a két üveglemez között mekkora legyen a távolság, milyen legyen a megvilágítás, hogyan lehet különleges effektusokat elérni. Azt gondolom, hogy ez a kiállítás egy nagyon szerencsés találkozás volt a kollódiumos és a cianotípiás eljárásnak.

Szabó Andrea: **Bevonulás előtt 1914** (Sárbogárd - dédnagyapám), 1914/2021, Eredeti kép mérete: 13,5x8,7 cm, (Üdvözlőláp) © Szabó Andrea

Szabó Andrea: **Hősi halott** (Drégelypalánk - dédnagyapám), 1942/2021, Eredeti képméret: 7,6x5 cm, digitális retus és képszínezés © Szabó Andrea

K. A.: Magad kevered a cianotípiá alapot, vagy előre bekevert alapanyagot használasz? Illetve milyen receptekkel dolgozol?

Sz. A.: Szinte minden esetben magam keverem ki az egyes eljárásokhoz az alapanyagokat. A cianotípiá esetében mindig én keverem, vagyis nem készen vásárolok meg. Tudom, hogy például az USA-ban rengeteg a színezett cianó-alapanyag, bíborvöröstől a neon-sárgán át mindenfélét lehet kapni, ám ezekhez még nem volt szerencsém. A papíron használt cianotípiá esetén a Vékás Magdolna által ismerttetett receptúrát használom. Zselés cianotípiá esetében több receptet kipróbáltam már, rengeteg az ezzel foglalkozó oktató anyag, amely fellelhető az interneten is, különböző csoportok alakultak szerte a világon, ahol a tagok rendszeresen megosztják a tapasztalataikat. [Itt külön ajánlja Kincses Károly: *Hogyan (ne) bánjunk (el) régi fényképeinkkel?* című könyvét, illetve kiemeli Mark Osterman internetes közösségi felületeit]

K. A.: Van saját műhelyed, vagy a fürdőszobában alkotsz?

Sz. A.: Otthon van egy erre kialakított, kis melléképületrész, ahol sikerült megoldanom, hogy sötét legyen, mert itt ez a legkardinálisabb kérdés. Bár magánál a cianónál nem szükséges a teljes sötétség, a kollódiumos eljárásnál kell egy klasszikus sötétkamra, a piros vagy zöld lámpa fénye mellett lehet csak dolgozni. De, amikor már nagyon hideg van, például télen, akkor beköltözöm a házban lévő fürdőszobába, persze a megfelelő előkészítések és óvintézkedések mellett. Mivel három gyermekem van, így a vegyszerek biztonságos tárolására is nagy hangsúlyt fektetek, és használatuk esetében is fokozott óvatossággal járok el, hiszen főleg a kollódium kapcsán, maga az ezüstnitrát is komoly veszélyforrást jelenthet. Még a receptre visszatérve: a kollódiumos eljárásnál is sokszor magam keverem a kollódiumot, a hívót pedig minden esetben – én egy egyszerűbb receptet használlok, de – többféle, kész vegyszert is kipróbáltam már, mivel nagyon kíváncsi voltam, miben más az általam kikevert anyag a többiek által készítettől. Drégelypalánkon, a FotóFaluban, tavaly nyáron Gálos László kollódistával való közös alkotás során egy hirtelen ötlettől vezérelve mondtam azt, hogy tegyünk rá egy éppen akkor nálam lévő fóliát közvetlenül a nedves felületre, nézzük meg, mennyi terhelést bír az a típusú kollódium a többihez képest. Nagyszerű érzés volt a fóliát lehúzva viszont látni a sértetlen képet az üveglemezen. Ez a siker végül számos újabb kísérletezés alapja lett nyár óta. Ezért is nagyon hálás vagyok a FotóFalunak, mert összehozza a közös érdeklődésű alkotókat és terepet, lehetőséget biztosít a kísérletezésre is.

K. A.: Ezek a receptek és technikák azért nem tűnnek egyszerűnek...

Sz. A.: Valóban vannak bonyolultabb és veszélyes összetevőket igénylő – főleg kollódiumos – receptek, de számos kísérletező szellemű fotográfus megalkotott működő, de egyszerűbb verziókat is. Ez is olyan, mint oly sok minden más: ha az ember sokadjára készíti el, akkor egy idő után már a fejében, illetve a kezében van, mit, hogyan kell. Úgy gondolom, nagyon sokan ragaszkodnak a tizedgrammos pontossághoz, hogy csak akkor jó, ha patikamérlegen mérik az alapanyagokat. Alapvetően sok esetben valóban erre van szükség, ugyanakkor azt tapasztaltam, például a cianotípiá esetén is, hogy fél gramm, egy gramm különbség nem igazán számít, sőt számos leírást találtam, ahol 2-3 gramm eltérés is fellelhető. Lehet, hogy emiatt ezután sok negatív kritikát kapok, de biztosan állíthatom, ha az alapreceptektől egy kissé eltér az ember, akkor is gyakran egy működőképes anyagot kap, amelyet azután tökéletesen fel tud használni – jóval a sokak által meghatározott eltarthatósági időn túl is.

K. A.: *Nagyon érdekes, amit mondasz a technikai pontos-ságról. Én is hallottam már úgynevezett analóg elitizmusról, tapasztaltam is, általában a digitális technikával szemben, de analóg berkeken belül is. Értem is meg nem is, viszont a te példádton valahogy azt látom, úgy értél el sikereket, hogy úgy fogtad fel ezt az egészet, mint egy kísérletet, egy játékot. Ráadásul a legutóbbi kiállításod pont jó bizonyíték arra, hogy az analóg és a digitális milyen jól megfér egymás mellett. Szó szerint.*

Sz. A.: Így van. Többen mondták: látszik, hogy nálam ez egy impulzív dolog, és hogy hittem a sikerben. És lám, sikerült is! Jön egy ötlet, kipróbálom, mert miért is ne? Maximum nem sikerül. Én nem úgy működöm, hogy leülök, hosszasan gondolkodom rajta, megtervezem, számolgatok, halogatom, tologatom. Ha beugrik valami és azt érzem, hogy nekem most ezt azonnal meg kell próbálnom, mindent félreteszek: egyik pillanatban még száradó ruhák vannak a fürdőszobában, a másikban pedig már a nagyítógép és a mosótálcák foglalják el a munkalapokat, ha kell, kelléket készítek, ruhát varrok, vagy apróbb asztalos munkát is megcsinállok.

K. A.: *Látom, hogy ebbe most nagyon belemerültél, de közben a weboldalodon² több alkalmazott fotográfához köthető anyag is van: iskolai, óvodai és családi fotózás, stúdiófotózás. Te egyébként főállásban alkalmazott fotográfus vagy?*

Sz. A.: Jelen pillanatban alkalmazott fotográfusként dolgozom főállásban, viszont egyre inkább kezdek átfordulni az archaikus technikák felé. Ha anyagilag lehetőségem lesz rá, akkor szeretnék inkább csak archaikus felvételek készítésével foglalkozni.

K. A.: *Szerinted a mai világban fontos, hogy az ember több lábon álljon a fotográfiában is, hogy kvázi megfinanszírozza a művészeti részét, vagy mindenképpen specializálódni kell, hogy szakértője légy egy-egy alműfajnak? Neked erről mi a véleményed?*

Sz. A.: Sokan vagyunk úgy, hogy fotózunk, hogy fotózhassunk. Tehát azért dolgozunk alkalmazott fotósként, hogy utána a saját kedvtelésünknek az anyagi háttérét megteremtsük, hiszen több archaikus technika esetén az alapanyagárak igencsak borsosak. A több lábon állás is nélkülözhetetlen, mert például a kollódiiumozásból nem lehet magát fenntartani az embernek, hacsaknem egy nagyon híres, nemzetközileg elismert alkotó, vagy mondjuk pályázati pénzeket elnyerő művész, aki ebből tudja finanszírozni a hétköznapi kiadásait is. A specializálódás tekintetében számomra nagyon fontos az, hogy sok dologra legyen rálátásom, sok területen legyen tapasztalatom. Számos olyan kísérletet tudtam átültetni egyik területről a másikra, amit hogy ha csak specializálódtam volna, biztosan nem próbáltam volna ki – és

Szabó Andrea: *Cassandra* (MI), 2022, 10x10 cm, cianotípiá © Szabó Andrea

Szabó Andrea: *Maia* (MI), 2022, 13x18 cm, cianotípiá-kollódium kontakt dupla üvegen © Szabó Andrea

így nem tudtam volna tanulni sem belőle. Például a legutóbbi kollódiumos üveglemezeim hátoldalára festetem, mert kíváncsi voltam arra, hogy maga az akril festék és a kollódiumos lemez hogyan mutat együtt. Itt tehát két technikát ötvöztem, ami adott egy olyan háttérrel a képnek, amit én még nem láttam sehol, viszont nagyon tetszett a végeredmény. Ha kifejezetten csak arra törekedtem volna, hogy egy kollódiumos képet hozzak létre, akkor eszem ágába sem jutott volna, kvázi megkísérteni a sorsot azzal, hogy „elrontom” a képet. A kísérletezés minden alkalommal felmerül bennem, kicsit másképp, kicsit többet kihozni a megszokottból, valami újat megmutatni. Tehát az igazi specializálódás – bátran kijelenthetem – nem az én műfajom. Nagyon tiszteltem azokat, akik az összes energiájukat egyetlen kitűzött célra tudják fordítani, de pont ez az impulzivitás, vagy ez a kísérletező jelleg veszne el nálam akkor, hogy ha én is ezt tenném.

K. A.: Említetted az akrillal való kísérletezést. Esetleg tudnál mesélni erről, illetve más jövőbeli projektjeidről?

Sz. A.: A festék és a kollódiumos kép, valamint a kollódium és a cianotípiás kép vegyítése van tervben. Megpróbálok szélesebb tapasztalatokat szerezni arról, hogy ez a két anyag hogyan működik együtt, akár egyetlen üveglemezen is. Megtervezett, lépésről lépésre haladó projekttervem nincsen, így ezen a téren is marad a kísérletezgetés. Sokat játszom mostanában a vászonra készülő képekkel, egyre többször próbálok az epoxy-gyanta bevonását a képkötésbe és nagyon szeretnék olyan installációkat létrehozni kollódiumos

üvegekkel, amelyeknek a megvilágító fény nagyon fontos összetevője lesz. Itt a kollódiumnak, a fénynek, a mozgásnak és magának a befogadónak, a nézőnek is nagy szerepe lesz.

K. A.: Van valamilyen hosszú távú terved is, egy aolyan mesterterv, vagy rábízod magad az esetlegességre?

Sz. A.: Van, de igazság szerint az nem is igazán rólam szól. Nagyon fontosnak tartom azt, hogy amit én megtanultam, megtapasztaltam, kitaláltam az egyes technikák révén, azt másoknak is átadhassam. Nagyon szeretnék *workshop*okat tartani, vagy csak beszélgetni az érdeklődőkkel, elmondani, mi a jelentősége számomra ezeknek a technikáknak. Fontosnak tartom, hogy akik bártortalanok, vagy például anyagi okokból nem tudják kipróbálni, azoknak megmutassam, ez is egy kifejezési lehetőség. Tartottunk már többemagammal cianotípiás előadást az ArtBázison, ahol bemutattam a textilre, üvegre, papírra, tojáshejra, illetve kőre készült képeimet és a résztvevők megnézhatték, kézbe vehették azokat és persze kérdezhettek is róluk. Ez is egyfajta hosszú távú terv, hogy átadjam a tudást, amit én is kaptam annak idején Vékás Magdikától. Nem szeretnék megtartani magamnak semmit, hiszen lehet, hogy majd jön valaki és ez lesz számára egy nagyon sikeres önkifejezési mód. Ha ehhez már csak egy picit is hozzájárul az ember, akkor volt értelme az egésznek. A gyerekeimet is bevezettem ezekbe a folyamatokba évekkal ezelőtt, így ők például már rögtön meg tudják mondani egy képről, hogy az cianotípiá, argéntotípiá vagy ambrotípiá.

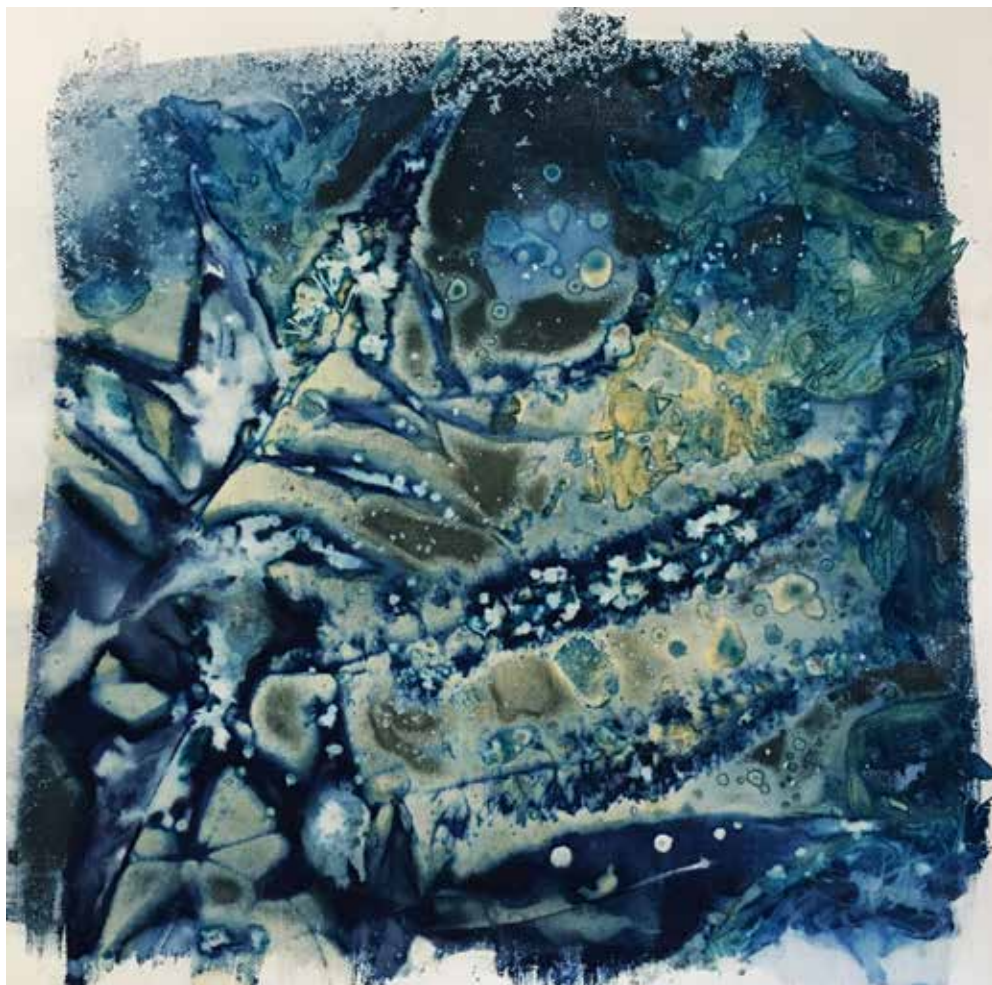
K. A.: Tehát szeretnéd tovább örökíteni a téged is oly sokat segítő játékos, kísérletező szemléletmódot is?

Sz. A.: Természetesen igen, nagyon szeretném, ha sok embernek hasonlóan jó élményt jelentene egy-egy kép elkészítése valamely archaikus technikát alkalmazva. Az általam eddig használt technikák – *camera obscura*, lumenprint, fotogram, antotípiá, cianotípiá, argentotípiá, albumin, sópapír, kollódium, de a filmre fotózás is – rengeteget adtak nekem és remélem, nagyon sok ember hasonlóan jó tapasztalatokkal gazdagodik majd.

K. A.: Mondtad, hogy szeretnéd elmesélni nekik azt, hogy mindennek mi a jelentősége számodra. Az esztétikájuk tetstett meg, vagy van más oka is, hogy az archaikus technológiákhoz nyúltál?

Sz. A.: Ha jobban belegondolok, akkor tulajdonképpen ez a véletlenek szerencsés találkozása, ugyanis a fotózás a családuk történetében nagyon sokáig egy búvópatakként volt jelen. Édesapám sokat fotózott diára, a régi Óbudáról sok képet készített, amikor gyermek voltam, szerencsére ezek máig megvannak és anno előkerült a néhai dédnagyapám fényképezőgépe is, amit ő

az 1930-as, 40-es években rendszeresen használt. Jelen volt – és fotózott is – olyan eseményeknél, amelyek fontos részét képezik a magyar történelemnek. A felesége Erdélyből származott és az ott készült felvételekből nagyon sok üveglemeze, valamint negatívja fennmaradt, aminek egy része ma már múzeumi fotótárba került, a maradékot pedig nem is olyan régen én kaptam meg. Ezeknek a képeknek az átlapozása, valamint az, hogy kezembe tudtam fogni azt a gépet és azokat a képeket, üveglemezeket, amelyeket annak idején egy felmenőm készített el, olyan többlet volt számomra, amire azt mondtam: ennek nem csak fotótörténeti jelentősége van, hanem a családtörténetünk szempontjából is kiemelkedő. Most, hogy én is alkalmazom az archaikus technikákat, az úgynevezett „régii” technikákat, érzek egyfajta olyan megfoghatatlan plusz kötődést a dédnagyapámhoz, ami igazi személyes ismeretség híján korábban sosem volt meg. Most már át tudom érezni azt, hogy neki milyen nagy munka volt elkészíteni egy-egy felvételt, mi húzódik meg egy-egy jól-rosszul exponált fotó mögött, vagy miért tartott meg egy kevésbé jól sikerült képet.

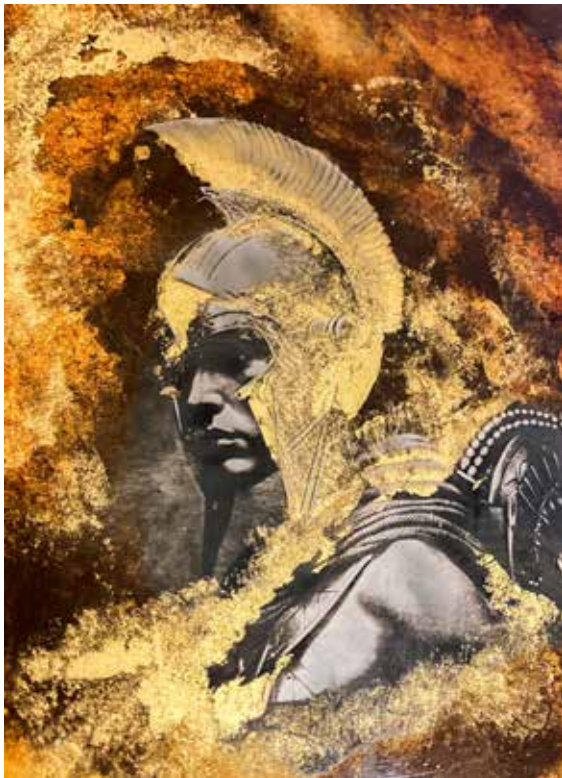

Szabó Andrea: *Nyár*, 2020, 40x40 cm, cianotípiá vásznon © Szabó Andrea

Szabó Andrea: *Book of Genesis project I* (MI), 2022, 13x18 cm. kollódium kontakt © Szabó Andrea

Szabó Andrea: *Book of Genesis Project II* (MI), 2022, 10x17,5 cm, digitális kép © Szabó Andrea

Szabó Andrea: *Pallasz Athéné* (MI), 2022, 18x24 cm, kollódió akril üvegen © Szabó Andrea

Szabó Andrea: *Prométheusz* (MI), 2022, 18x24 cm, kollódió akril üvegen © Szabó Andrea

K. A.: *Ő egyébként hivatásszerű fotográfus volt?*

Sz. A.: Nem, ő – a családom elmondása alapján, többek között – lakáj volt, vásárolt egy fényképezőgépet és véleményem szerint meglehetősen jó képeket készített vele. A régi képek és az utánuk való kutatás hozott még egy plusz vonalat az életembe. Egyre több ismerősöm keresett meg azzal, hogy a birtokukban lévő régi fotófelvétel alapján kutassam fel a felmenőit, készítsem el a családfáját, esetleg próbáljam meg kinyomozni, ki lehet a képen. Olyan is volt, hogy csak egyszerűen nem tudták, ki van a fényképen, de nekem adták, mert tudják, én mennyire megbecsülöm a régi képeket, vigyázok rájuk. Végzettségemet tekintve történész és könyvtáros is vagyok, hobbiból családfa kutatással foglalkozom, elszórt információmorzsákból többször sikerült teljes, sok generációra visszamenő családfát felkutatnom, amiből rájöttem, hogy ki van a képen. Ez számomra is nagy élményt adott. Nem csupán az, hogy valakinek visszaadtam a múltja egy részét, hanem az is, hogy tudtam, ki van a név mögött, kvázi visszahoztam valakit a névtelenség homályából egy kép alapján. Szerintem ez csodálatos dolog. Ez is egy hosszú távú terv saját magam számára, hogy elméleti iránnyal, magával a kutatással foglalkozzam.

K. A.: *Rengeteg téma felmerült: az analóg és a digitális viszonya, a fotográfia anyagi vonatkozásai, kikezdtük a technikai, elméleti és művészeti aspektusokat, a tervezés és az impulzivitás tematikáját. Úgy érzem, még ezer kérdést szeretnék feltenni, talán egy podcast is kevés lenne, hogy minden tortát megegyünk és ne csak a krémet piszkáljuk meg az ujjunkkal a torta oldalán. Folytatása következik?*

Sz. A.: A fotózás és a fotográfiák kutatása, de maga a fotótörténete is ezer lehetőséget rejt. Még nagyon sokáig szeretnék ezen a területen tevékenykedni, alkotni és remélem, sok újdonságot tudok majd megmutatni az érdeklődőknek a jövőben. A következő kiállításom, előzetes terveink szerint május 20-án nyílik meg Balassagyarmaton, ahol az új kísérletekből is szeretnék néhány alkotást bemutatni és sok szeretettel várok mindenkit, akit érdekel ez a fajta, kísérletező jellegű fotográfia.

¹ Szabó Andrea, GÁLYASI Géza Attila: *Együtt-Más-Kép(p)*, ArtBázis Összművészeti Műhely, 2022. november 4. – december 2.

² <https://www.theophoto.hu/>